

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA EDIȚIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ A LUCRĂRII LUI GUSTAV WEIGAND, *DIE AROMUNEN*, I (LEIPZIG, 1895)

NICOLAE SARAMANDU, MANUELA NEVACI

În anul 2014 a apărut la București, la Editura Tracus Arte, traducerea în limba română a lucrării lingvistului german Gustav Weigand, *Die Aromunen. Ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen, I. Land und Leute*, Leipzig, 1895, sub titlul *Armânii. Cercetări etnografice-filologice-istorice, I. Țară și oameni*. Ediția este îngrijită de Mariana Bara, autoarea cărții *Limba armânească. Vocabular și stil* (București, 2004), în care a susținut în mod eronat existența unei așa-zise „limbi armâne” diferite de limba română.

Aromâna este, în opinia învățaților români și străini, un dialect al limbii române, alături de dacoromână, meglenoromână și istroromână. Acest punct de vedere este exprimat clar de Gustav Weigand chiar în lucrarea aici în discuție. Învățatul german vorbește de „neamul românesc, din care aromânii noștri sunt o ramură. Prin limbă, cele patru neamuri românești, dacoromânii, aromânii, megleniții și istrienii sunt legate în modul cel mai strâns și limba nu dovedește nimic altceva decât că neamurile care trăiesc astăzi separat trebuie să fi fost odată unite în spațiu” (Gustav Weigand, *Die Aromunen*, I, Leipzig 1895, p. 271). Nu este surprinzător faptul că Mariana Bara omite, în comentariile sale, acest pasaj care năruie dintru început încercarea sa nereușită de a-și întemeia pe opera lui Gustav Weigand opiniile despre „limba armânească”.

Menționăm faptul că titlul lucrării lui G. Weigand e tradus prin *ARMÂNII*, în loc de *AROMÂNII*, termen consacrat în literatura de specialitate. În mod tendențios, Mariana Bara afirmă că „folosirea denumirii *aromâni* și nu *armâni* s-a datorat, în bună parte, alături de neinformare, tezelor ideologiei naționale românești în problematica armânească” (p. 335). Editoarea folosește permanent denumirea *LIMBA ARMÂNEASCĂ* în loc de *DIALECTUL AROMÂN*, în ideea că *armânii* și *românii* ar fi popoare diferite.

Editoarea adaugă lucrării câteva *Note finale* și un capitol intitulat *O călătorie la armâni*, în care formulează o serie de opinii personale. „Interpretările” editoarei sunt în totală contradicție cu tradiția lingvisticii germane, unde, începând cu Johann Thunmann (1774), se vorbește de un singur popor român și o singură limbă română, care se întâlnesc în nordul și în sudul Dunării: „Vlahii de dincolo de

FD, XXXV, București, 2016, p. 225–227

Dunăre [...] sunt un popor mare și numeros și compun jumătate din populația Traciei și trei sferturi din cea a Macedoniei și Thessaliei. Și în Albania locuiesc mulți. Vorbesc același grai ca și frații lor de dincoace de Dunăre, însă amestecat cu multe cuvinte grecești. [...]. De 750 de ani sunt cunoscuți sub numele de vlahi și găsim și urme ale graiului lor încă din sec. VI. Se numesc ei înșiși rumâni sau *rumuni*. Grecii îi numesc vlahi” (Johann Thunmann, *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, Leipzig, 1774). În același sens se pronunțaseră cu claritate toți cărturarii români, începând cu Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir. Referindu-se la Dimitrie Cantemir, Mariana Bara manipulează informația, omițând pasajele din care rezultă că aromânii vorbesc aceeași limbă cu românii din nordul Dunării, având o origine comună: „Așadar, această Valahie, care se află în Moesia, este o parte a Valahiei mari, adică a Daciei celei vechi, iar locuitorii ei sunt rămășițele acelor români pe care Aurelian Împăratul, precum am spus, îi strămutase din Dacia în Moesia. N-ar putea fi nimeni care să-mi tăgăduiască că tocmai din acei români <se trage> populația românească, cea care locuiește încă și astăzi în tot Epirul și în jurul Ianinei, căci graiul însuși ne este martor, dat fiind că și aceia vorbesc românește [...]” (Dimitrie Cantemir, *De antiquis et hodiernis Moldaviae nominibus*, Berlin, 1716). Ulterior, informații despre prezența aromânilor în sudul Dunării găsim la istorici și lingviști români și străini, printre care îi amintim pe : A. D. Xenopol, N. Iorga, A. Philippide, Th. Capidan, Nicolae Saramandu și alții.

Notele editoarei sunt viciate de ideea preconcepută că aromânii vorbesc o limbă diferită de limba română. În acest sens se înscriu speculațiile autoarei întemeiate pe bilingvismul aromânilor, care ar trăda o atitudine identitară oscilantă. În realitate, așa cum arată chiar G. Weigand în lucrarea sa, toți aromânii vorbeau între ei dialectul, recurgând la limbile străine – greacă, turcă, albaneză etc. – atunci când veneau în contact cu vorbitorii acestor limbi. De fapt, este vorba de schimbarea registrului în funcție de situația de comunicare și nu de asumarea unei identități străine.

Scriind lucrarea *Die Aromunen*, învățatul romanist german Gustav Weigand nu a urmărit să creeze o denumire pentru o entitate etnică și lingvistică diferită de români. Dacă ar fi pornit de la denumirea de *rămăni*, pe care și-o dă cel mai numeros grup al aromânilor, fărșeroții, Gustav Weigand l-ar fi transpus în limba germană prin *Romunen*, care este identic cu etnonimul *români*.

În comentariile referitoare la așa-zisa „limbă armânească” (p. 367–369), Mariana Bara menționează faptul că Gustav Weigand folosește termenul de *limbă* nu numai pentru *dialectul aromân* ci și pentru *dialectul dacoromân*. Prin urmare, editoarea își contrazice opiniile despre existența unei „limbi aromâne”, fiind vorba de nivelul dialectal al limbii și de înțelesul comun de *grai matern* cu care orice vorbitor folosește termenul *limbă*. În mod nepermis, din bibliografia întocmită de Mariana Bara lipsește lucrarea fundamentală a lui Theodor Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân* (București, 1932), unde apar termenii *aromân* și *dialectul*

aromân, care nu convin poziției editoarei. Mariana Bara ignoră faptul că Th. Capidan a fost elevul lui Gustav Weigand, de la care nu putea primi, cu siguranță, idei greșite despre aromâni și dialectul românesc vorbit de ei.

Menționăm opinia autorizată a lingvistului Sextil Pușcariu cu privire la unitatea dialectelor sud-dunărene cu dacoromâna prin definirea românei comune ca „limba vorbită de strămoșii dacoromânilor, aromânilor, meglenoromânilor și istroromânilor de azi, înainte ca orice legătură între ei să fi fost întreruptă” (S. Pușcariu, *Études de linguistique roumaine*, Cluj–București, 1937, p. 58). În această etapă românii de la nordul și sudul Dunării au format o comunitate teritorială: „toate trăsăturile caracteristice limbii române, tot ceea ce o deosebește pe de o parte de limba latină și pe de alta de celelalte limbi romanice, o găsim în cele patru dialecte” (Pușcariu, *op. cit.*, p. 59).

În concluzie, prin notele și comentariile sale, editoarea Mariana Bara manipulează informația științifică, încercând să inducă cititorului ideea falsă că lingvistul german, reputatul romanist Gustav Weigand, ar fi susținut ideea existenței unei limbi aromâne diferite de limba română.